

Ritueellt aktivitetsområde i Postväskan

Arkeologisk för- och slutundersökning

Huddinge 113:1 och Huddinge 496
Postväskan 1 och 7
Huddinge socken
Huddinge kommun
Södermanland

Ellinor Sabel

Ritueilt aktivitetsområde i Postväskan

Arkeologisk för- och slutundersökning

Huddinge 113:1 och Huddinge 496
Postväskan 1 och 7
Huddinge socken
Huddinge kommun
Södermanland

Ellinor Sabel

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2016

Omslag: En av härdarna inom undersökningsområdet. Foto: Josefina Kennebjörk.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 636565.

ISBN 978-91-7453-571-6

Tryck: JustNu, Västerås 2016

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	6
Målsättning och metod	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Genomförande	9
Undersökningsresultat	11
Anläggningar	11
Fynd och analyser	19
Tolkning och utvärdering	21
Referenser	23
Kart- och arkivmaterial	23
Litteratur	23
Administrativa och tekniska uppgifter	24
Bilagor	25
Bilaga 1. Anläggningstabell	26
Bilaga 2. Fyndtabell	28
Bilaga 3. Schaktbeskrivning	28
Bilaga 4. Planer och kartor	29
Bilaga 5. Vedarts- och ¹⁴ C-analyser	32
Bilaga 6. Makrofossilanalys	37

Figur 1. Undersökningsplatsens läge markerat med en cirkel. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har i maj 2016 utfört en arkeologisk för- och slutundersökning inom fastigheterna Postväskan 1 och 7 i Huddinge kommun. Undersökningsområdet är beläget i ett villaområde, norr om Glömstaåns dalgång och cirka 13 km sydväst om Stockholm.

Inom undersökningsområdet fanns två registrerade fornlämningar – en del av Huddinge 113:1, vilken utgörs av ett gravfält, och Huddinge 496, vilken är registrerad som en boplat. Den del av gravfältet som har legat inom de berörda tomterna hade vid en tidigare skadeinventering i mars 2016 visat sig vara förstörd och bortschaktad. Främst var det inom Postväskan 7 som skadorna fanns. Inom Postväskan 1 fanns ett större, välbevarat område kvar och samtliga påträffade arkeologiska objekt återfanns där. Inga spår av gravar kunde konstateras vid undersökningen.

Inom undersökningsområdet framkom:

3 härdar

8 kok-/härdgropar

2 avlångastensamlingar/stenkretsar (möjliga zonindelare)

1 ugn (lerugn)

1 upphöjd/terrasserad yta

1 stenpackning/kant

1 ränna

1 mindre kulturlager kring ugnsområdet

1 stolphål/stenbytt

Vid undersökningen hittades endast ett fynd (F1) bestående av tre fragment av keramik som fanns i en av kokgroparna (A240). Vid undersökningen framkom flera lämningar som vanligtvis finns på boplatser, såsom härdar och kokgropar, men mellan anläggningarna fanns inte kulturlager (förutom ett litet begränsat parti vid ugnen), stolphål eller fynd som annars kännetecknar just boplatser. Inga tecken på långvarigt eller kontinuerligt uppehälle kunde påvisas. Platsen tolkas istället som ett aktivitetsområde där rituella handlingar har utförts i samband med gravläggningar, alternativt som ett utkantsområde till en boplat belägen utanför undersökningsområdet.

De gravar som finns på gravfältet Huddinge 113:1 är tidigare tolkade som äldre järnåldersgravar. De två ¹⁴C-dateringar som har gjorts från proverna (tagna ur två av de anläggningar som nu har undersökts) visade dock på resultat från yngre järnålder. Det ena provet indikerade folkvandringstid och det andra vikingatid.

Inledning

Undersökningsområdet är beläget i ett villaområde i Glömsta, Huddinge kommun, och på den norra sidan av Glömstaåns dalgång. Närmiljön är rik på fornlämningar. De två tomterna, inom vilka undersökningsområdet ligger, är kuperade och sluttar åt söder. Utanför tomtgränsen åt norr tar obebyggd kuperad skogsmark vid.

Inom det två tomterna planeras nybyggnation av en tillfartsväg samt en villa. Inom fastigheternas gränser finns två registrerade fornlämningar – en del av gravfältet Huddinge 113:1 samt boplaten Huddinge 496.

Bakgrund

Området har varit aktuellt för utredningar två gånger tidigare under senare år. År 2007 utfördes en arkeologisk utredning av Backenområdet där Huddinge 113:1 kom att ingå (Grön 2008). Då identifierades fem gravar vilka alla låg i gravfältets östra del, utanför Postväskan 1 och 7. I den del av gravfältet som är beläget inom fastigheterna Postväskan 1 och 7 identifierades inga gravar då den södra delen av tomtytan hade kommit att bli utsatt för omfattande tomtplanering och byggnation.

År 2009 utfördes en arkeologisk utredning inom fastigheterna Postväskan 1 och 7 (Lindblom 2009). I den arkeologiska utredningen ingick upptagning av sökschakt med grävmaskin i den del av tomtmarken som inte var förstörd av tidigare markarbeten. Sammanlagt togs det upp schakt med en sammanlagd yta av 240 m² inom de två fastigheterna. Där framkom nio gravar vilka ej var kända sedan tidigare. Dessutom framkom flera lämningar av boplatsskikt, delvis inom Huddinge 113:1 men även norr om denna. Boplatslämningarna kom sedan att inrapporteras som en egen fornlämning med beteckning Huddinge 496.

Delar av de fornlämningar som ligger inom de berörda fastigheterna har konstaterats vara skadade/förstörda av markarbete vid en skadedokumentation utförd av Stiftelsen Kulturmiljövård i mars 2016. Länsstyrelsen fick i februari 2016 en uppgift om att en väg och serviceledning utan tillstånd hade anlagts inom fornlämningarna.

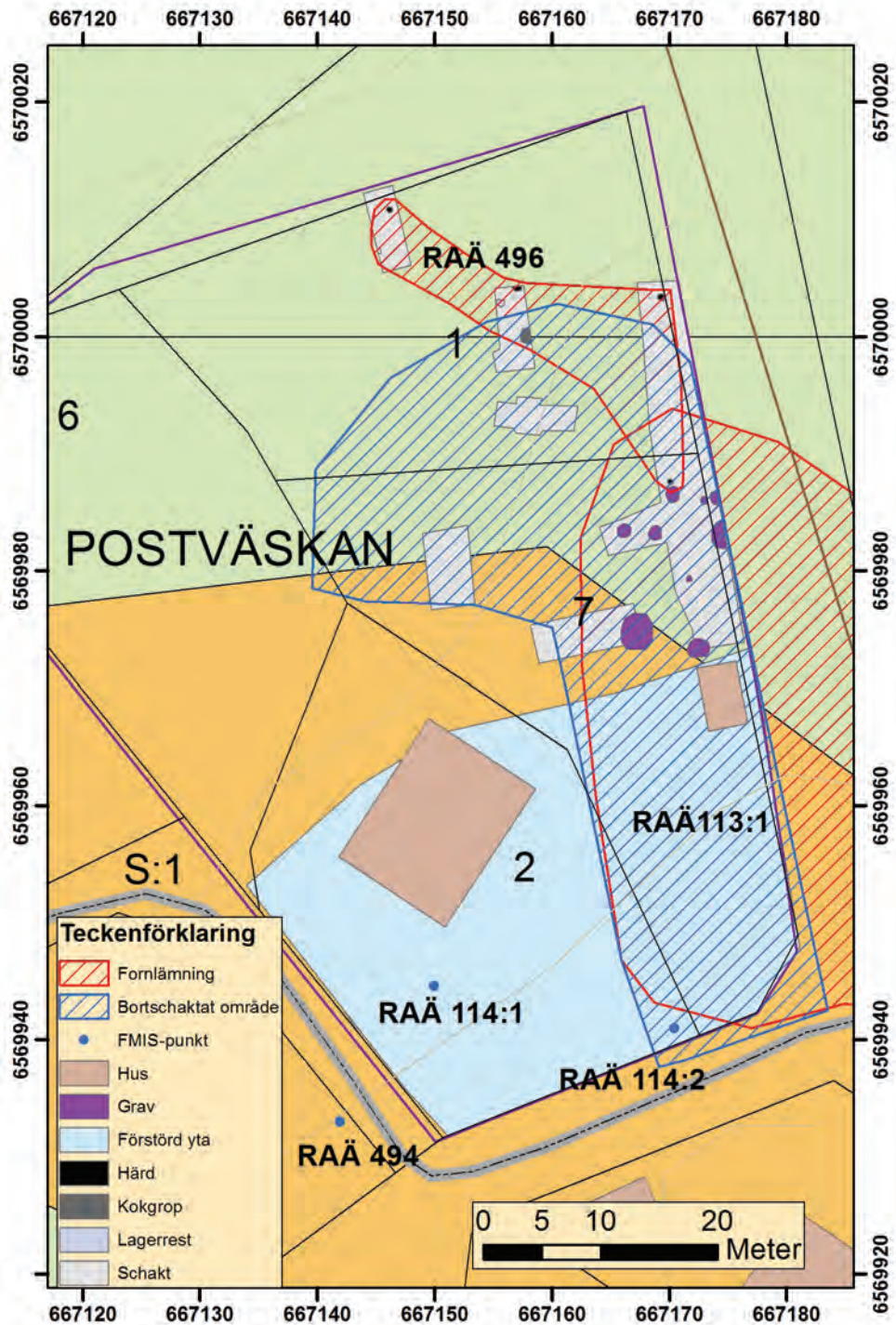
Vid skadeinventeringen konstaterades det att skadorna på fornlämningarna inom Postväskan 1 och 7 var mycket omfattande. Inom området hade schaktningsarbeten och sprängning utförts. I princip var hela den delen av Huddinge 113:1 som var belägen inom fastigheterna bortschaktad/bortsprängd. Endast en smal remsa (cirka 0,5–1,5 meter bred) mellan grusvägen och staketet till tomten återstod. Dock var remsan så belamrad med dumpmassor, sprängsten och byggmaterial att det var omöjligt att identifiera eventuella kvarvarande fornlämningar där.

Även den södra halvan av Huddinge 496 var skadad av anläggningsarbetet. Den exakta gränsen för hur mycket av fornlämningen som var bortschaktad kunde ej göras då högar av sprängsten och dumpmassor låg inom fornlämningen.

Figur 2. Den södra delen av Huddinge 496 och den östra västra delen av Huddinge 113:1 upptäcktes vid skadeinventeringen vara bortsprängda/bortschaktade. Foto från norr av Ellinor Sabel.

Figur 3. Stora delar av fornlämningarna Huddinge 113:1 och Huddinge 496 var förstörda av omfattande markarbeten. De lila gravmarkeringarna är karterade 2009 (Lindblom 2009). Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:500.

Målsättning och metod

Förundersökningen syftade till att fastställa om det fanns lämningar kvar samt beskriva fornlämningarnas karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Undersökningen skedde med ambitionen att – om det fanns utrymme inom ramen för förundersökningen – dokumentera boplatslämningar med en tillfredställande nivå så en ytterligare arkeologisk undersökning inte behövde göras. En viktig frågeställning gällde relationen mellan gravfält och boplatz – om de är samtida eller helt skilda i tid och hur de har förhållit sig till varandra.

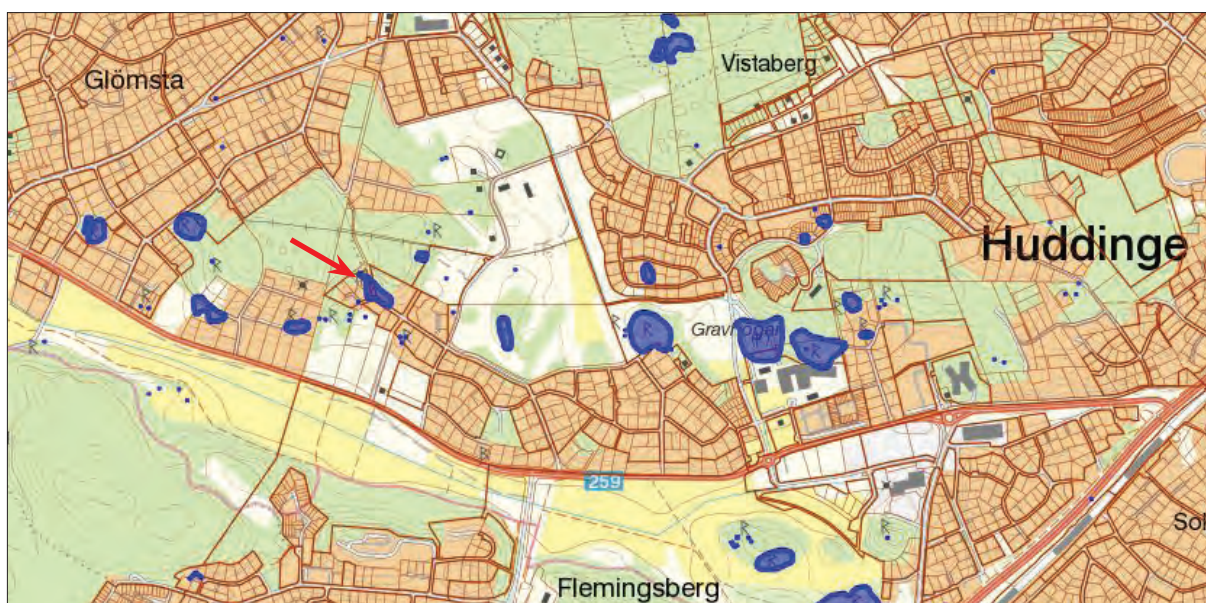
Undersökningen utfördes med maskingrävning ner till anläggnings- och fyndförande nivå. Då anläggningar påträffades rensades dessa och omgivande mark med handredskap. Också stenkonzentrationer rensades fram manuellt. Inom undersökningsområdet stod fortfarande vissa träd kvar och dessa utgjordes till största delen av höga tallar. De mindre träd som fanns inom undersökningsområdet kunde avlägsnas med maskin medan de stora fick stå kvar. För att inte riskera att de stora träden skulle falla lämnades ett stycke orört marklager kvar runt rötterna.

Påträffade anläggningar och lager undersöktes till minst 50 procent och dokumenterades genom inmätning med totalstation, digital fotografering samt beskrivning i text. Vid behov gjordes även en skiss/ritning.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet ligger i ett villaområde i Glömsta, Huddinge kommun, på den norra sidan av Glömstaåns dalgång, cirka 13 km sydväst om Stockholm. Höjden över havet ligger på drygt 50 meter. Undergrunden består av olika sandiga jordartsfraktioner med partier av uppstickande berghällar. Området angränsar högre, obebyggda partier av skogsmark åt norr, med en dominerande växtlighet av tall och gran. Direkt öster om undersökningsområdet löper en mindre grusväg.

Undersökningsområdet ligger i ett mycket rikt fornlämningsområde. Längs dalgången ligger främst gravfält och bytomter på sydsluttningarna ner mot ån (figur 4). Gravfältet Huddinge 113:1 har karterats vid olika tillfällen. År 1935 inventerades gravfältet av Ivar Schnell (bilaga 4) och då konstaterades det finnas sex gravar på den västra sidan av grusvägen. Vid den arkeologiska utredning som gjordes i området 2009 (Lindblom 2009) så kunde ingen av dessa gravar med säkerhet identifieras. Dock framkom vid utredningen flera tidigare okända gravar (figur 3). Vid samma utredning framkom även de boplatssindikerande lämningarna som kom att registreras som boplatsten Huddinge 496.

Figur 4. På sydsluttningarna av den norra delen av Glömstaåns dalgång ligger fornlämningarna som på ett pärlband. Lämningarna utgörs främst av gravar/gravfält och bytomter. Den röda pilen visar läget för undersökningsområdet. Utsnitt ur karta från FMIS.

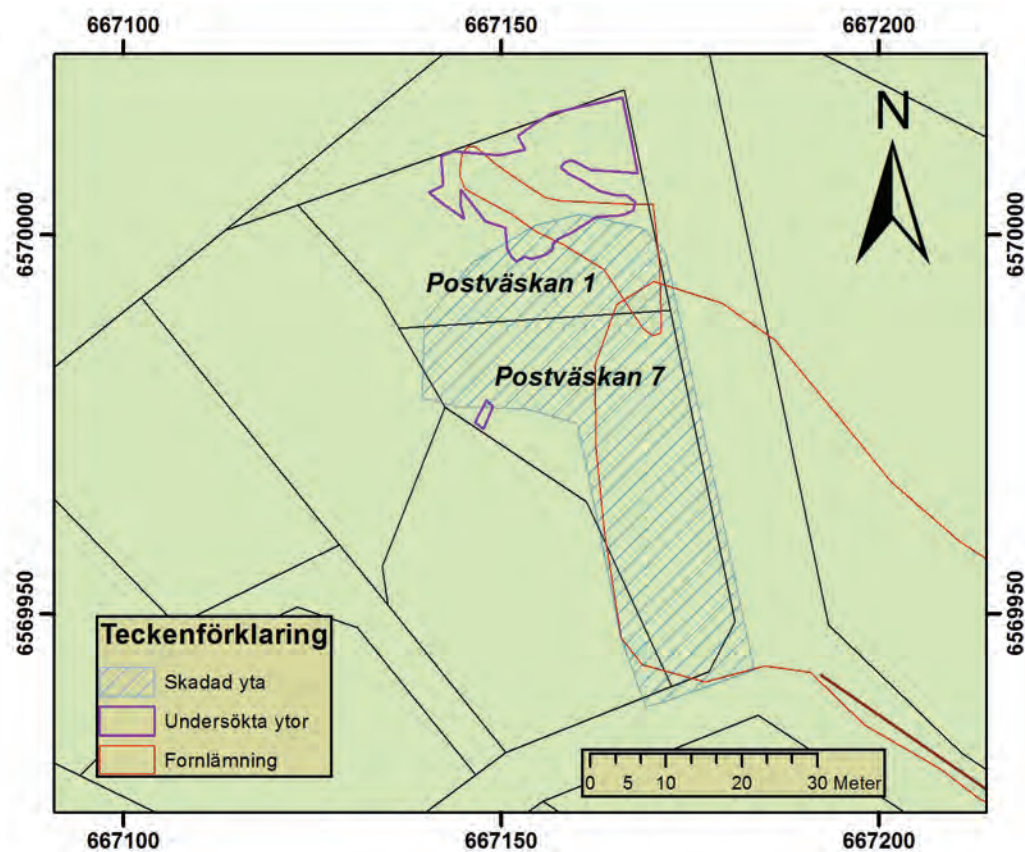
Genomförande

Inom Postväskan 1 undersöktes en cirka 300 m² stor yta vilken delvis utgjordes av RAÄ 496, som hade tolkats som en boplats. Den västra delen av tomten gick ej att undersöka då den var belamrad med stora mängder påförd sten, dels från äldre tider (troligtvis när tomten bebyggdes första gången) och dels nyupplagd sprängsten. I den södra delen av undersökningsområdet inom Postväskan 1 fanns stora mängder sprängsten upplagd. De högar av schaktmassor som den arkeologiska schaktningen resulterade i lades på och kring dessa, samt runt rotsystemen på de stora träden, då det redan hade börjat anläggas rör och ledningar i den tidigare bortsprängda/bortschaktade delen av undersökningsområdet. På grund av det begränsade utrymmet att lägga upp schaktmassor på kom dessa att behöva flyttas runt inom området.

Alla påträffade lämningar inom Postväskan 1 undersöktes till minst 50 procent.

Enligt undersökningsplanen gällande Postväskan 7 var det planerat att två områden inom fastigheten skulle undersökas – ett cirka 100 m² stort område på ett mindre impediment åt väster samt en långsmal remsa åt öst. Vid den tidigare utförda skadeinventeringen gick det ej att tillförlitligt konstatera bredden på det långsmala området då det var belamrat med byggmaterial. Vid undersökningstillfället kunde det dock konstateras att området endast var mellan 0,01 och 0,2 m brett. Allt annat var redan bortgrävt vid tidigare markarbeten. Den långsmala delen grävdes/kontrollerades därför med handverktyg. Inga spår av anläggningar kunde dock identifieras inom tomtgräns vilken avgränsades av ett staket.

Inom den västra delen av Postväskan 7 fanns ett mindre impediment som ansågs oskadat av markarbeten. Detta var dock belamrat med diverse byggmaterial samt en större hög med sopsäckar. Efter konsultation med länsstyrelsen bestämdes det att ett schakt

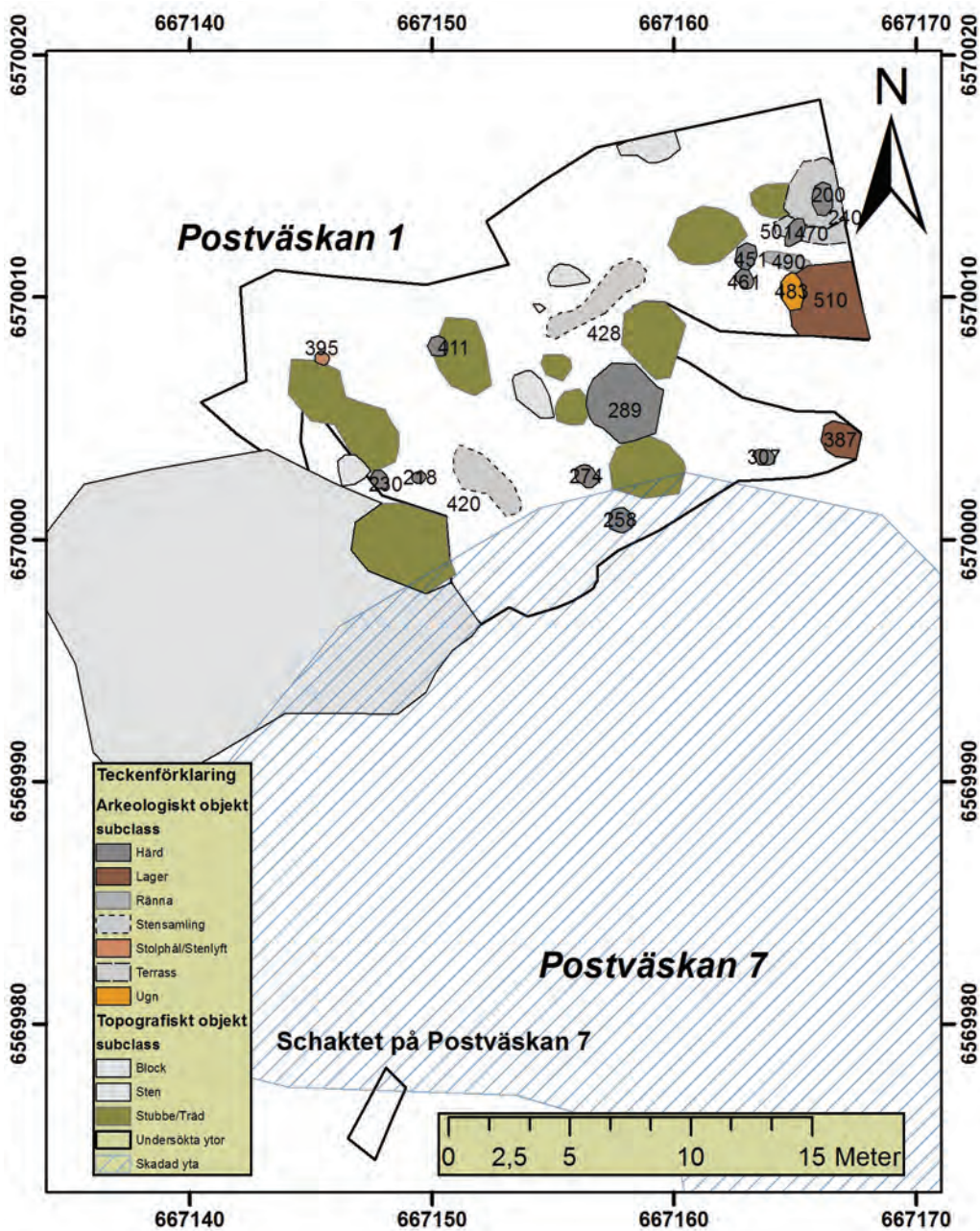

Figur 5. De undersökta ytorna inom respektive fastighet. Skala 1:1000.

skulle grävas i den fria ytan av området. Skulle det där framkomma något av antikvariskt intresse kunde en diskussion om ett avlägsnande av hinder tas upp. I det grävda schaktet framkom dock inget av intresse (bilaga 3).

Dokumentationen skedde genom inmätning med totalstation, digital fotografering samt beskrivning i text. För en av anläggningarna, ugnen A483, gjordes även en skiss då den innehöll flera lager som ej tydligt kunde ses på fotografier (figur 12).

Samtliga anläggningar inom Postväskan 1 har undersökts till minst 50 procent och området anses därför färdigundersökt. Från de flesta härdar/kokgropar omhändertogs kol för ¹⁴C-analys. Två prover skickades in för analys. Ugnsväggar och botten från A483 samlades in samt innehållet i ugnen omhändertogs. Fyllningen i ugnen skickades till makrofossilanalys.

Figur 6. Undersökta områden och anläggningar inom Postväskan 1 och 7. Inom Postväskan 1 undersöktes en cirka 300 m² stor yta. Inom Postväskan 7 togs ett cirka 4 m² stort schakt upp. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:200.

Undersökningsresultat

Vid undersökningen framkom flera lämningar som vanligtvis finns på boplatser, såsom härdar och kokgropar, men mellan anläggningarna fanns inte kulturlager (förutom inom ett litet begränsat område intill en ugn), stolphål eller fynd som annars kännetecknar just boplatser. Inga tecken på långvarigt eller kontinuerligt uppehälle kunde påvisas. För anläggnings- och schaktplaner, se bilaga 3.

Anläggningar

Inom Postväskan 1 framkom sammanlagt 19 arkeologiska anläggningar vilka huvudsakligen förekom samlat i lokalens sydöstra del. Härdar och kokgropar utgjorde de dominerande lämningstyperna. Mot norr låg anläggningarna glesare vilket indikerade en avklingande anläggningsförekomst. Anläggningarna framkom i steril sand förutom i den sydöstra delen där ett mindre område med kulturlager fanns.

3 härdar
8 kok-/härdgropar
2 avlånga stensamlingar/stenkretsar
1 ugn (lerugn)
1 upphöjd/terrasserad yta
1 stenpackning/kant
1 ränna
1 mindre kulturlager kring ugnsområdet
1 stolphål/stenlyft

Tabell 1.
Dokumenterade lämningar efter typ.

Härdar/Kokgropar

Flera kok-/härdgropar och härdar fanns spridda över undersökningsytan, de flesta låg i närheten av gravfältet. En av härdgroparna, A289, utmärkte sig tydligt då den inled-

Figur 7. Den stora härden centralt i på ytan, A289, undersöktes med motstående profiler i så kallade tårtbitar. Foto från söder av Josefina Kennebjörk.

ningsvis uppskattades ha en storlek på cirka 3 meter i diameter (figur 7). Anläggningen låg i den centrala delen av ytan mot söder. Anläggningen grävdes i så kallade tårtbitar för att på flera sidor få fram konstruktionselement och för att utröna om det rörde sig om en stor anläggning eller flera små. Vid undersökningen kunde det konstateras att anläggningen bestod av en större härdgrop, cirka 1 meter i diameter, från vilken man hade rakat ut skärvsten, sot och kol och på så sätt skapat något som närmast liknade ett stort hjul med mindre samlingar skörbränd samt skärvig sten med kol runt om den inre härdgropen. Ett större stenblock i anläggningens östra kant lyftes med maskin för att säkerställa att inga lämningar fanns under detta.

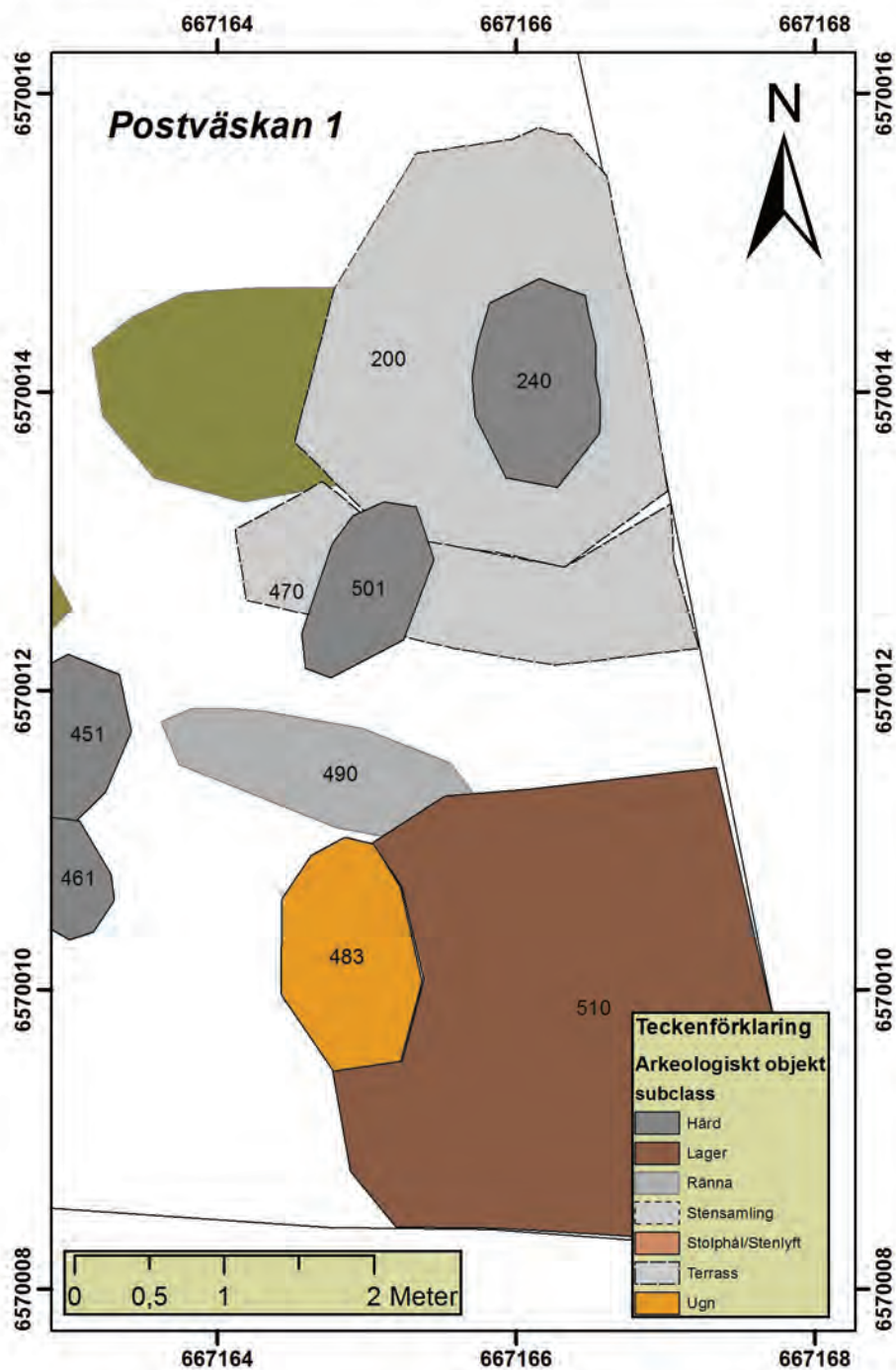
Förutom den stora härdgropen A289 framkom ytterligare tio anläggningar som klassades som härdar eller härd/kokgropar. Dessa var mer modesta i storleken men flera var relativt djupa och innehöll en stor mängd skärvsten (bilaga 1). Anmärkningsvärt var att hela aktivitetsområdet uppvisade en nästan total avsaknad av fynd. Endast i en av anläggningarna, A240, framkom fynd (F1) i form av tre keramikskärvor (figur 8–9).

Figur 8. A240. Framrensad men ej undersökt. Foto från nordöst av Mats Nelson.

Figur 9. De tre keramikskärvorna som hittades i A240. Den största är ca 3 cm stor. Foto: Ellinor Sabel.

Figur 10. Området kring ugnen och den terrasserade ytan i undersökningsområdets östra del. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:50.

Ugnsområdet

Ugnsområdet låg i den östra delen av undersökningsområdet och avgränsades åt öst av staketet till tomtgränsen och åt söder av en modern störning (en soprop med tegel och mycket kol). En ugn fanns inom området och norr om denna fanns en uppbyggd stenpackning, A470, vilken var täckt av kompakt kolbemängd och siltig lera. Stenpackningen utgjorde den södra kanten av en upphöjd, i det närmaste terrasserad yta, A200. Norr om stenpackningen fanns en större kokgrop, A240, som låg placerad uppe på den upphöjda ytan A200. Under A470 framkom en relativt stor kokgrop, A501. Den enda överlagringen som noterades inom undersökningsområdet, förutom av recent material, var just A470 som låg placerad ovanpå A501. En kolbemängd "ränna" (A490) gick mot väster från ugnen, på den södra sidan av stenpackningen och den ena kokgropen.

Figur 11. Den uppbyggda stenpackningen (terrasskanten) A470 och en del av ugsområdet i undersökningsområdets östra del. Foto från söder av Mats Nelson.

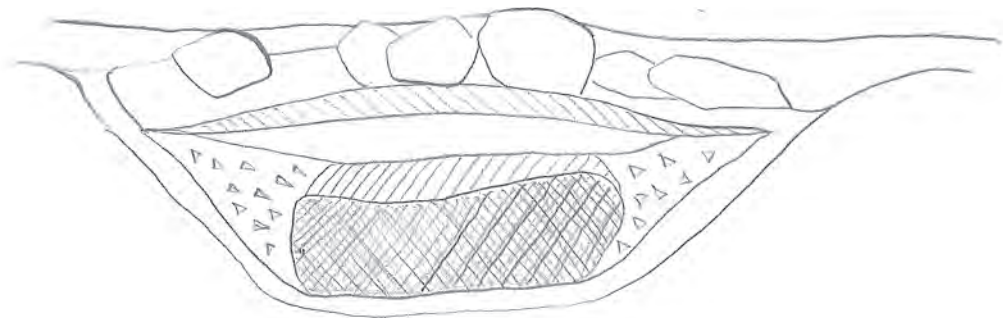

Figur 12. A501 i bildens övre vänstra hörn, kolrännan A490 löper tvärs över ytan centralt i bilden. Åt höger ligger ugnen A483. På bilden är stenpackningen A470 avlägsnad. Foto från sydväst av Mats Nelson.

Figur 13. Ugnen A483. Foto från väst av Ellinor Sabel.

Figur 14. Skiss av ugnen A483 från väst. Flera lager täckte ugnen/de inrasade ugnsväggarna. Överst låg stenar följt av ett lager med mycket kol. Under detta kom ett lager ljus lera med litet kolinslag och med inslag av mindre sten. Detta följdes av gråbrun humös lera, vilket låg direkt på de inrasade ugnsväggarna. Den omgivande marken var orangefärgad och tydligt värmepåverkad. Skiss av Ellinor Sabel.

Figur 15. Den delvis sintrade, bubbliga brända leran som utgjort ugnsväggarna (A483). Foto: Ellinor Sabel.

Figur 16. Vissa bitar hade en slät yta vilken tolkades vara utsidan på ugnen. Andra bitar hade avtryck av pinnar som kan vara spår av de slantar som används vid konstruktionen av en kupol. Foto: Ellinor Sabel.

Ugnen (A483) var tydligt övertäckt och möjligen förseglad med en större flack sten som dock låg aningen förskjuten från ugnen. Under stenen framkom ett kolbemängt lerigt lager vilket täckte en samling icke-eldpåverkade stenar vilka vilade på ett mycket tydligt kollager (figur 13–14). Under kollagret fanns ett ljust lerlager vilket följdes av en samling mindre, flacka, liggande stenar. Under dessa stenar framkom ett brunt siltigt lerlager med inslag av kol och humus som i sin tur täckte och omgärdade de kollapsade ugnsväggarna. Dessa bestod av bränd och delvis sintrad lera, varav ett flertal bitar hade avtryck av pinnar. Under ugnskonstruktionen och det bruna siltiga lerlagret fanns en större skålformad grop med tydligt bränd, orangefärgad lera.

Vid borttagandet av den kollapsade ugnskonstruktionen kunde det tydligt ses att ugnen hade haft ett konstruktionselement åt NNÖ vilket tolkades som en rökkanal. Rökkanalens kollapsade väggar bestod av samma slags material som ugnsväggarna. En stor del av ugnsväggarna omhändertogs för fotografering och rengöring.

Stensamlingar/zonindelare

Inom Postväskan 1 fanns även två områden med stensamlingar. Stenarna föreföll delvis vara samlade och lagda/ställda i konstruktioner – en mer avlång åt norr (A428) och en oregelbunden åt väst (A420).

Inga fynd eller kulturlager framkom i anslutning till eller under stensamlingarna. Dock utgjordes flera av de små stenarna, som ingick i konstruktionen A428, av skärvig sten främst i riktning mot gravfältet (figur 18). Möjligen har stenarna lagts som en slags avgränsare/zonindelare av området då majoriteten av anläggningarna höll sig inom avgränsningarna i riktning mot gravfältet. Båda stenkonstruktionerna rensades fram och fotograferades varefter halva anläggningarna grävdes med maskin. Flera av de större blocken låg med en flat sida nedåt.

Figur 17. Stensamlingen A420. Foto från söder av Ellinor Sabel.

Figur 18. Stensamlingen A428. Foto från väst av Ellinor Sabel.

Fynd och analyser

Fynd

Det har registrerats en fyndpost i form av keramik motsvarande 9,90 gram fördelat på tre fragment (bilaga 2). Keramiken hittades i samma anläggning, A240, och låg samlade i anläggningens östra kant. Då de tre fragmenten är mycket lika bedöms de komma från samma kärl.

Analys

¹⁴C-datering och vedartsanalys

Vid urvalet av prover för datering var frågan om brukningstid av intresse. Den enda överlagringen som med tydlighet kunde observeras inom undersökningsområdet var terrasskanten A470 som överlagrade kokgropen A501. Terrasskanten tolkades vara en del av den upphöjda, terrasserade ytan A200 på vilken kokgropen A240 låg. Kolprover från de två kokgroparna valdes därför för ¹⁴C-analys, då den ena (A240) indirekt överlagrade den andra (A501). Kolprover från anläggningarna skickades till vedartsanalys följt av ¹⁴C-datering (tabell 2, bilaga 5).

Lab. nr	Anl. nr	Anläggningstyp	Vedart	¹⁴ C-ålder BP	Kalibrerad ålder med 2 sigma
Ua-54317	501	Kokgrop	Gran	1544 ± 30	420–580 e.Kr.
Ua-54318	240	Kokgrop	Björk, en	119 ± 30	770–1010 e.Kr.

Tabell 2.
Resultatet av
vedarts- och
¹⁴C-analyserna.

Vedartsanalysen påvisade förekomst av gran, björk och en. Det är ett vitt spektrum av trädslag vilket borde spegla närmiljön. ¹⁴C-analysen visade att härdarna anlagts under yngre järnålder. Det finns mycket riktigt en tidsskillnad mellan den undre och övre anläggningen – dateringarna indikerar ett kronologiskt spann om cirka 300–500 år. Det är dock oklart om detta representerar en sammanhängande brukningstid eller inte.

Figur 19. A470 (terrasskanten) överlagrar A501 (kokgrop). Foto från väst av Mats Nelson.

Makrofossilanalys

Innehållet i ugnen, A483, skickades till makrofossilanalys. Syftet med analysen var att söka utreda ugnens funktion. Den inledande tolkningen i fält var att ugnen hade använts för matlagning eller brödbakning i samband med de ritualer som antas ha skett på platsen. Provet samlades ihop från fyllningen som fanns mellan och runt de kollapsade ugnsväggarna. Små bitar av den brända leran från ugnskonstruktionen följde även med i provet. Analysen visar att provet innehöll mycket träkol från tall. En del av träkolsytorna hade snittytor vilket tyder på att de huggits eller täljts till innan de använts i anläggningen. Förutom träkol hittades inga växtmakrofossil i provet. Däremot fanns små bitar av slaggprodukter vilka dock liknade de kraftigt upphettade, bubbliga ugnsväggarna, så tolkningen är osäker. Det är därför fortsatt oklart om ugnen använts för metallhantering eller brödbakning.

Tolkning och utvärdering

Vid undersökningen framkom ett stort antal lämningar, dock tydde inte ytans karaktär på att det varit en boplats utan snarare ett område för rituella aktiviteter som kan ha haft samband med begravningstillfällen, alternativt att platsen har utgjort ett utkantsområde (där människor mer sällan har rört sig) till en boplats belägen utanför undersökningsområdet. Ett stort antal kokgropar/hårdar framkom, men mellan dessa fanns inga kulturlager som kunde visa på att platsen hade utnyttjats under längre, sammanhängande perioder. Inga boplatsindikerande fynd framkom heller mellan anläggningarna.

Ugnsområdet uppvisade flera liknande element som återfinns i den kända yngre bronsålderslokalen Nibble utanför Enköping (Willim 2011) där man har tolkat en liknande ”ränna” som ett kulturlager som uppstått då man rört sig mellan olika aktiviteter och anläggningar. I Nibble fanns också en upphöjd stenpackning, i anslutning till ett ugnsområde, vilken där tolkades som en avställningsyta för exempelvis olika kärl med mat. Resultaten från makrofossilanalysen (bilaga 6) av innehållet från ugnen A483 uppvisade dock inga växtmakrofossiler förutom träkol, utan istället fanns där små bitar av slagprodukter vilka dock liknade de kraftigt upphettade, bubbliga ugnsväggarna, så tolkningen är osäker. Om ugnen har använts för metallhantering omkullkastas teorin att platsen enbart var avsedd för rituell matlagning i samband med begravningar. Det insamlade materialet från ugnen uppvisade ingen grad av magnetism vid test. Vid rengöring av de omhändertagna ugnsväggarna upptäcktes flera fragment med en fint utslätad yta med en svag rundning, vilka kan utgöra den yttre delen av ugnsväggarna. Träkolet som fanns i ugnen bestod till stor del av tall. En del träkolsbitar hade snittytor vilket tyder på att de huggits eller täljts till innan de användes i anläggningen. Att man lagt ner viss möda på att hugga ved, istället för att använda fallved, visar på att ugnens användning hade viss betydelse, även om funktionen alltså inte säkert kunnat fastställas.

Norr om den långa stenkonstruktionen var marken påfallande stenfri och där framkom inga anläggningar varför speciellt denna konstruktion tolkas som en avgränsare. Även i detta fall finns likheter med Nibble (Holback 2011). Kring stenhägnader vid Nibble har det förts ett resonemang kring dess olika funktioner och man har velat dela in dem i agrara, rituella eller militära anläggningar. Vid undersökningen inom Postväskan 1 framkom inga spår efter odling och de låga småstensamlingarna kan inte på något sätt ha fungerat som försvarsanläggningar. Att stensamlingarna kan ha haft en rituell funktion är ett troligare alternativ. De anläggningar som framkom låg i huvudsak riktade mot gravfältet sett från stensamlingarna.

De gravar som finns på gravfältet Huddinge 113:1 är tidigare tolkade som äldre järnåldersgravar utifrån deras form och det sparsamma benmaterial som påträffades i ett blottat, mindre brandlager identifierat vid undersökningen 2009 (Lindblom 2009). De två ¹⁴C-dateringar som har gjorts från proverna tagna ur två av de anläggningar som nu har undersökts visade dock på resultat från yngre järnålder. Det ena provet (från A501) uppvisade en ålder av cirka 1 500 år, det vill säga folkvandringstid, och provet från den överlagrande anläggningen (A240) uppvisade en ålder av cirka 1 100 år, det vill säga vikingatid.

På grund av de omfattande markarbeten som hade utförts inom Postväskan 7 fanns inga spår kvar av de gravar som hade kunnat ge svar på hur relationen mellan gravfält och aktivitetsområde har sett ut, vare sig rumsligt eller tidsmässigt. Trots osäkerheten vad det gäller överensstämmelsen i tid mellan gravfält och aktivitetsområdet uppfattas dessa lämningar ha en relation till varandra. Intressant är även att flera element som finns inom aktivitetsområdet även har paralleller i den kända bronsålderslokalen Nibble där de har tolkats utifrån ett tydligt rituellt perspektiv.

Tolkningen av de undersökta anläggningarnas relation till gravarna på gravfältet blev problematisk på grund av den stora differensen i tid. ¹⁴C-analysen från de två kokgroparna visade på en brukningstid från yngre järnålder. Gravarna däremot har genom sitt formspråk tolkats härröra från äldre järnålder. Skillnaden öppnar för två tolkningsmöjligheter. Den första är att gravarna, som ej är undersökta, kan ha ett mer ålderdomligt uttryck men ändå vara anlagda under yngre järnålder. Det andra tolkningsalternativet är att platsen kan ha återbrukats under en senare tid och närheten till gravfältet kan ha en betydelse i den rituella akten, där kanske ett återknytande till förfäder kan ha ingått som ett viktigt element.

Frågan om huruvida den rumsliga organisationen kring rituellt laddade områden kan ha haft liknande former ända från bronsåldern till järnålderns slut, eller om de liknande elementen inom de olika lokalerna beror på en praktisk funktion, kan denna undersökning inte ge ett tydligt svar på. Dels för att undersökningsområdet var så pass begränsat ytmässigt, dels för att den kronologiska relationen mellan gravfält och aktivitetsområde inte säkert kunde fastställas.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Fornminnesregistret (FMIS)

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/protected/search.html>

Litteratur

Holback, T. 2011. *Nibble en bronsåldersmiljö i Uppland. Särskild undersökning, 2007. E18, sträckan Sagån–Enköping. Uppland, Tillinge sn, Tillinge-Nibble 1:9 och Tillinge-Mälby 5:1.* UV Rapport 2011:111. Artursson, Karlenby och Larsson (red.).

Willim, A. 2011. *Nibble en bronsåldersmiljö i Uppland. Särskild undersökning, 2007. E18, sträckan Sagån–Enköping. Uppland, Tillinge sn, Tillinge-Nibble 1:9 och Tillinge-Mälby 5:1.* UV Rapport 2011:111. Artursson, Karlenby och Larsson (red.).

Grön, C. 2008. *Backenområdet.* UV Mitt Rapport 2008:10. Stockholm.

Lindblom, C. 2009. *Ångsiljan och Postväskan.* Rapporter från Arkeologikonsult 2009:2324. Upplands Väsby.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM16042
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	43111-7489-2016 (PV 1) 43111-9165-2016 (PV 7) 2016-04-19
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk för- och slutundersökning
<i>Undersökningsperiod:</i>	23–27 april 2016
<i>Personal:</i>	Ellinor Sabel Mats Nelson Josefina Kennebjörk
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Stockholm
<i>Kommun:</i>	Huddinge
<i>Socken:</i>	Huddinge
<i>Fastighet:</i>	Postväskan 1 och 7
<i>Fornlämning:</i>	Huddinge 113:1 och 496
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X 6570000, Y 667162
<i>Inmätningssmetod:</i>	GPS RTK
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	56 digitalfoton kommer att sändas till ATA.
<i>Fynd:</i>	Fyndet F1 förvaras hos KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

Bilagor

Bilaga 1. Anläggningstabell	26
Bilaga 2. Fyndtabell	28
Bilaga 3. Schaktbeskrivning	28
Bilaga 4. Planer och kartor	29
Bilaga 5. Vedarts- och ¹⁴ C-analyser	32
Bilaga 6. Makrofossilanalys	37

Bilaga 1. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Område	Prov nr
200	Upphöjd/terrasserad yta	Upphöjd/terrasserad yta vilken avgränsas i söder av A470. Belägen vid utkanten av undersökningsområdet och möjligheterna för vidare undersökning begränsades av tomtråns med staket samt stående träd. Uppå A200 låg A240.	2,7	Ej avgr.	0,2–0,4	PV 1	–
218	Härd	Liten, rundad härd. I ytan syntes 13 små skärvstenar (0,04–0,12 m stora). Runtom låg kolblandad sand. Ett kollager under skärvstenarna. Undergrunden bestod av ljus gulbeige, siltinblandad sand. Undersökt till 50%.	0,54	0,5	0,06	PV 1	239
230	Kokgrop/härdgrop	Rundad i plan. Delvis täckt av rötter/stubbe. I norra delen av anläggningen fanns ett kollager och i den södra delen brun finkornig sand/silt. I ytan rikligt med skärvsten (0,04–0,16 m stora). Tjockt kollager i botten av anläggningen och skärvsten hela vägen ner. Den västra kanten av anläggningen var rakare medan den östra slutade brant mot mitten. Undersökt till 50%.	1,01	1	0,24	PV 1	427
240	Kokgrop	Oval, skålformad nedgrävning med brant sida mot norr och flackare mot söder. Ganska flat botten. Fyllning bestående av mörkgrå, humös silt med en del rötter. Uppskattningsvis fanns ca 40 l skärvig och skörbränd sten i anläggningen (0,05–0,25 m stora) Största stenar mot botten. Vid botten en ca 0,05 tjock kollins med stora kolbitar vilken går upp längs hela östra sidan. Keramik (F1) funnen vid östra kanten, ytligt. Undersökt till 100%.	–	–	–	–	–
274	Härdgrop	Rundad form i plan. Rikligt med skärvsten i ytan (0,03–0,19 m stora). Rikligt med kol i fyllningen. Brunsvart färg. Mycket finkornig, siltig sand med inslag av grövre sand. Undergrunden samma material men med ljus gulbrun färg. Undersökt till 50%.	0,8	0,83	0,2	PV 1	384
258	Härdgrop	Rikligt med skärvig/skörbränd sten (0,03–0,14 m stora). Fyllning av kol blandat med brungråsvart mycket finkornig sand, aningen siltig med inslag av grövre sand. Undergrund av ljus gulbrun sand. I botten av anläggningen låg ett större markfast block på minst 0,56 x 0,35 m stort. Undersökt till 50%.	1,14	0,97	0,22	PV 1	385
289	Härd-/kokgrop	Stor härdgrop med omgivande sot- och kollager. Anläggningen har troligtvis tömts på kol, sot och skärvsten vid ett flertal tillfällen. Centralt i anläggningen fanns en fördjupning (0,31 m dj) med sot, kol och rikligt med skärvsten. Runtom var ett större lager med ett tunnare skikt med sot, kol och skärvsten. Ultrakade koncentrationer åt NÖ, SÖ, Ö (ca 0,12 m dj). Större stenblock åt Ö och V i ytterkanterna av anl. Hela anläggningen var rundad i plan, skålformad mot mitten med mer flacka uppkastningsytor. A289 undersöktes till 75%.	3,18	3,05	0,31	PV 1	500
307	Härd	Oval form i plan. I västra delen fanns mer kol i ytan och i den östra mer skärvsten (0,05–0,17 m stora). Mellan de skörbrända stenarna var ljus beige silt med inslag av finkornig sand. I botten av anläggningen fanns en ca 0,04 m tjock kolhorisont. Undersökt till 50%.	0,92	0,73	0,07	PV 1	410
387	Lager	Stort område med sot och kol längst åt SV inom PV 1. Ca 0,1–0,15 m tjockt. I ytan modernt tegel. Under kom lerig silt. Hela utbredningen gick ej att ta fram pga dumpmassor. Tolkas som ett sentida (recent) lager som tillkommit vid eldning/brand.	Ej avgr.	–	0,1–0,15	PV 1	–
395	Stolphål/stenlyft	I ytan rund med något skålformad profil, flackare åt väster. Fyllning av mörkgrå humös silt. Inga skoningsstenar. Underlag av ljus gulbrun sand/silt. Undersökt till 50%.	0,45	0,45	0,17	PV 1	–
411	Härdgrop	Rund i plan. Belägen delvis under trädrot i söder. Sotig, lucker silt med mycket skärvsten 0,05–0,15 m stora) och lite kol. Underlag av ljusgul sand/silt. Något skålformad men med flat botten. Undersökt till 50%.	0,8	0,8	0,25	PV 1	–
420	Stensamling	Samling med sten. Större stenar runtom och mindre mot mitten. Tre stora markfasta stenar mot norr (0,5–1,0 m stora) och mot söder 0,4–0,5 m stora stenar. Stenarna borttagna till 50% av maskin.	2,7	1,6	–	Pv 1	–

Anl. nr	Typ	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Område	Prov nr
428	Stensamling	Avlång, närmast båtformad stensamling. Åt norr var ett antal större stenar vilka delvis verkade ställda (0,2–0,6 m stora). Åt söder var stenarna generellt mindre (0,1–0,3 m stora) och mer spridda. Tydligast avgränsningskant åt norr. Stenar avlägsnades med maskin, ca 50%.	4,5	2,5	–	PV 1	–
451	Kokgrop	Oval i plan. Skålformad nedgrävning fylld med sot, kol och skörbränd/skärvig sten. I anslutning till A461. Undersökt till 50%.	1,0	0,7	0,2	PV 1	–
461	Härd	Närmast rund i plan. Innehåll av sot, kol och en mindre mängd skörbränd sten. Ligger i anslutning till A451 och hör troligen ihop med denna. A461 kan ha använts för att värma upp sten till A451. Undersökt till 50%.	0,65	0,6	0,2	PV 1	–
470	Stenpackning	Uppbyggd av ca 0,3–0,4 m stora stenar och övertäckt med ett lerigt siltlager. A470 överlagrade A501.	Ca 2,0, ej avgr.	0,3–0,6	–	PV 1	–
490	Kolrännan	I den östra delen går den samman med A483. I ytan var ett gråsvart stråk av som täcker marken. Omgivande mark bestod av ljus gråbrun silt. Vid undersökning visade sig det att kolrännan gick ihop med, och möjligen utgör en utlöpare av, ett större kulturlager A510. Undersökt till 50%.	2,4	0,32–0,65	–	PV 1	–
483	Ugn	Oval. Belägen i nederkant av en mindre slänt. Syntes i ytan, i omgivande kulturlager, i form av klumpar med bränd lera och koncentrationer av kol. Delvis nedgrävd i ljusbeige siltig mo. Täckt av en större flat sten. Under kom i den södra delen lagda naturstenar, ej eldpåverkade, 0,15–0,3 m stora samt två skärviga stenar. Detta följdes av ett lager med sotig och kolbemängd silt vilket liknar det omgivande kulturlagret A510. Under detta kom ett ljus lerlager vilket tolkades som ett täcklager för ugnen. Under detta var ett humöst lager med brun lera. Mot mitten, lite förskjutet mot öst, kom under lerlagret stora bitar bränd/sintrad lera vilka tolkades som inrasade ugnsväggar, koncentrerade i en ring. Mot botten av anläggningen var en hårt bränd yta, ca 0,4 m i diam, av bränd lera vilken tolkades som ugnens botten. Underliggande jord var rödororange och tydligt värmepåverkad. Åt NNÖ fanns en utlöpare av den brända leran vilken tolkades som en rökkanal/luftintag. Hela anläggningen var nedgrävd i en skålformad nedgrävning. Undersökt till 100%.	1,4	1,0	0,35	PV 1	519 samt makroprov
501	Kokgrop	Inbyggd i N-slutning. Innehöll uppskattningsvis ca 70 l skärvsten, ca 0,05–0,25 m stora. Flera större stenar hade spruckit isär till skärvor. Under var en ca 0,03 m tjock lins av kol med en kolkoncentration åt öster. Fyllning av bränd sand och silt. Intill anläggningen var ett par platta 0,2 x 0,3 m stora stenskävor. I botten var orangefärgad bränd sand och lera. Överlagrades delvis av A470. Undersökt till 100%	1,4	1,1	0,45	PV 1	671
510	Kulturlager	Mellanbrun lerig silt med stort inslag av kol och en del bränd lera. Överlagrades i söder avopor och ett skikt med sotig jord. Lagret kunde ej avgränsas åt öster då det föreföll fortsätta utanför undersökningsområdet.	Ej avgr.	–	0,01–0,05	PV 1	–

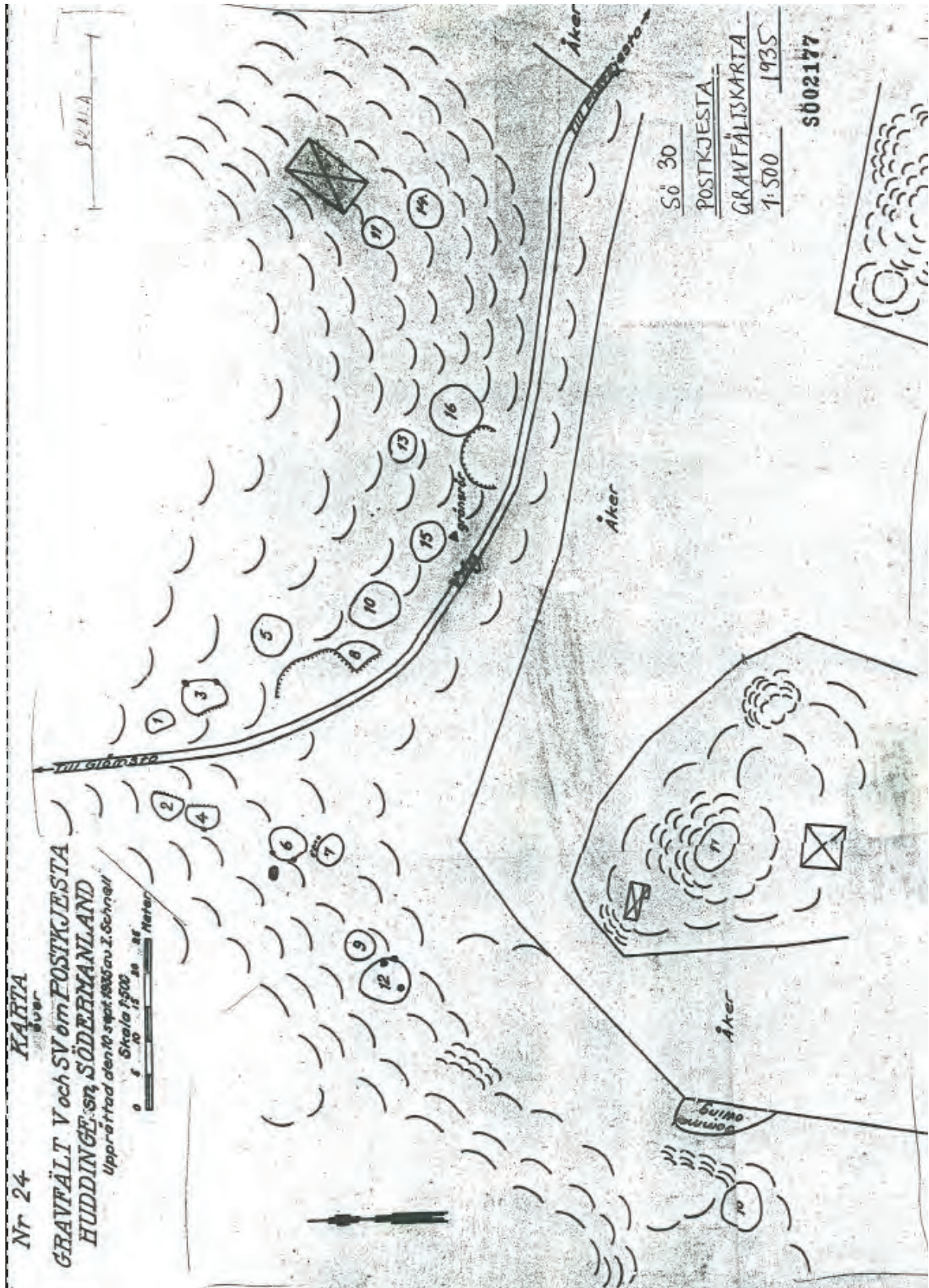
Bilaga 2. Fyndtabell

Fynd nr	Sakord	Material	Egenskap	Vikt (g)	Antal	Fyndomständighet
1	Keramik	Keramik	Tre skärvor	9,90	3	Framkom i den östra kanten av A240.

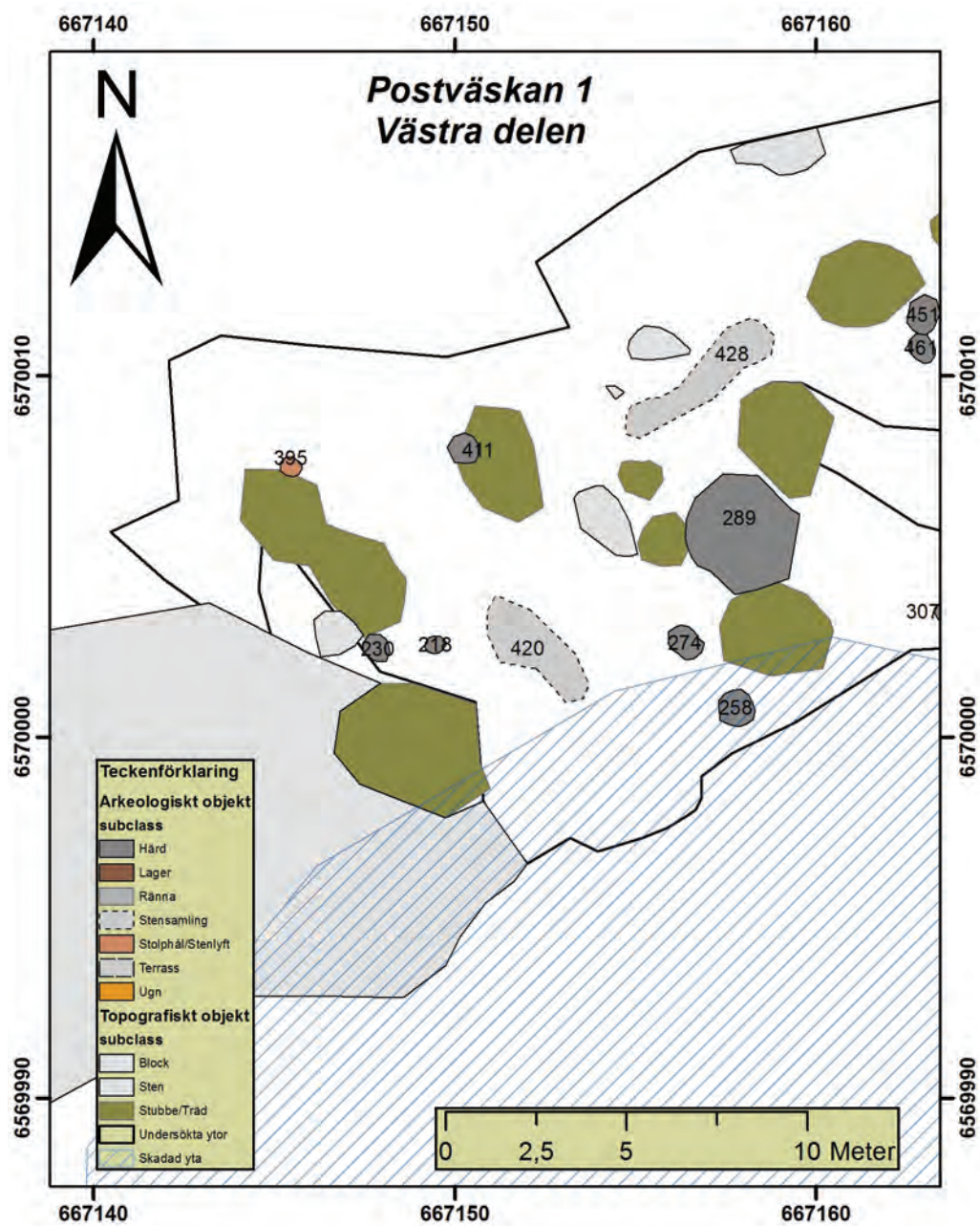
Bilaga 3. Schaktbeskrivning

Schakt	Yta (m ²)	Tjocklek (m)	Beskrivning
1	4	0,3–0,4	Ett mindre schakt inom Postväskan 7, 2,5 x 1,5 m. I ytan ett tunt vegetationsskikt följt av sandig silt med inslag av sten. Under kom sterilt morängrus. Inga fynd eller anläggningar.

Bilaga 4. Planer och kartor

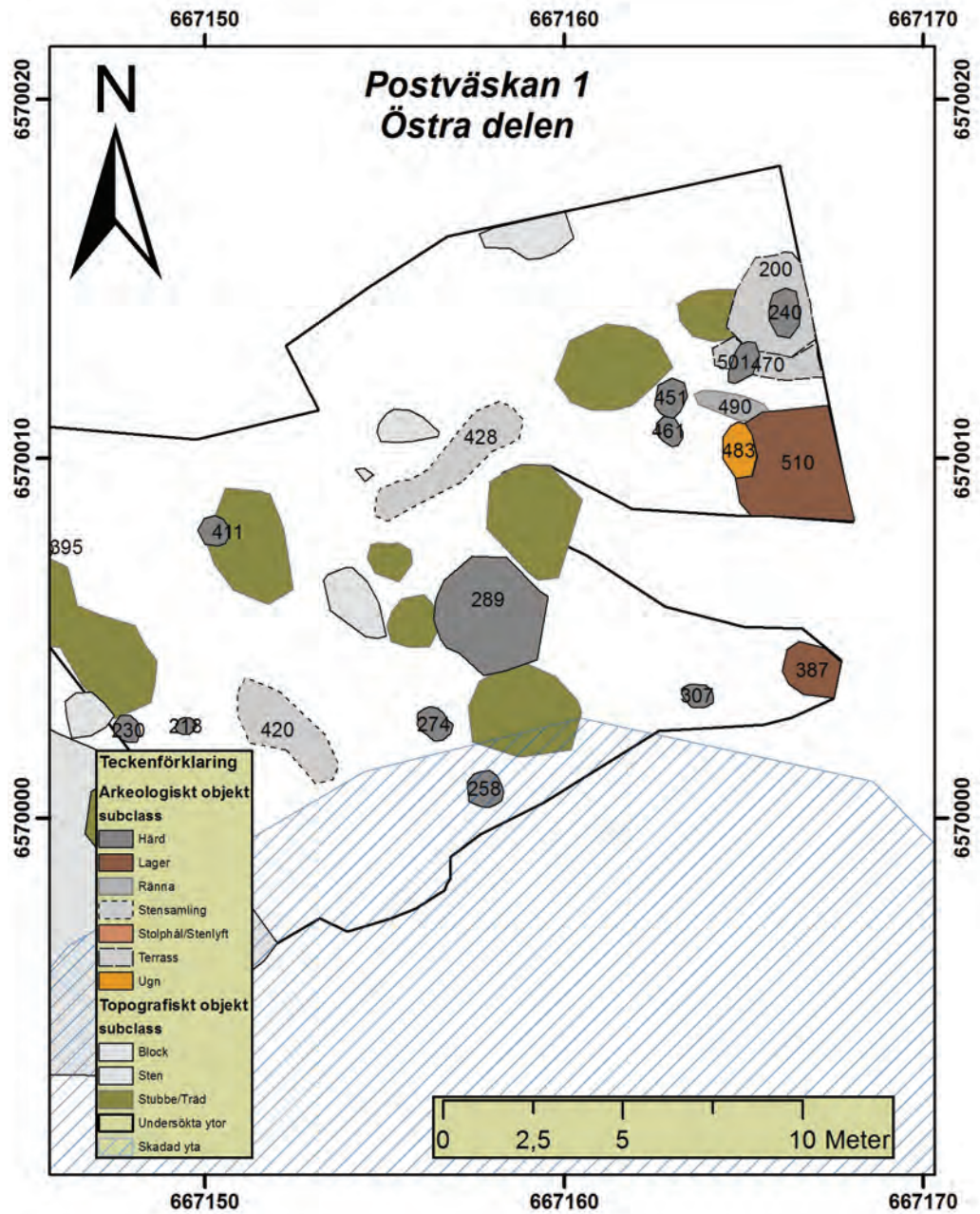

Inar Schnells gravfältskarta från 1935.

Den västra delen av undersökningsområdet inom Postväskan 1.

Den östra delen av undersökningsområdet inom Postväskan 1.

Bilaga 5. Vedarts- och ¹⁴C-analyser

Lab. nr	Prov nr	Anl. nr	Anläggningstyp	¹³ C Material och kontext	¹⁴ C-ålder BP	δ ¹³ C ‰ PDB	Okalibrerad ålder	Kalibrerad ålder med 1 sigma
Ua-54317	1	501	Kokgrop	Kol från fyllningen mot botten av anläggningen.	1544 ± 30	-23,3	1544 ± 30 BP	430–560 e.Kr. (68,2%)
Ua-54318	2	240	Kokgrop	Kol från fyllningen mot botten av anläggningen.	119 ± 30	-26,1	119 ± 30 BP	890–970 e.Kr. (68,2%)

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1662

**Vedartsanalyser på material från Södermanland,
Huddinge sn. Postväskan 1.**

Adress:
Kattås
670 20 GLAVA

Telefon:
0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1662

2016-09-16

Vedartsanalyser på material från Södermanland, Huddinge sn. Postväskan 1.

Uppdragsgivare: Ellinor Sabel/Stiftelsen Kulturmiljövård

Arbetet omfattar två kolprov från en undersökning i Huddinge.

Proverna innehåller kol från björk, en och gran. Gran i prov 1 kan ge hög egenålder medan björk från prov 2 bör ge en mer tillförlitlig datering.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
501	1	Kokgrop/Härdgrop	7,9g	7,5g 9 bitar	Gran 9 bitar	Gran 92mg	
240	2	Kokgrop/Härdgrop	27,5g	4,7g 13 bitar	Björk 9 bitar En 4 bitar	Björk 205mg	

Erik Danielsson/VEDLAB

Kattås

670 20 GLAVA

Tfn: 0570/420 29

E-post: vedlab@telia.com

www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
En	<i>Juniperus communis</i>	2000 år	Anspråkslös, gärna soliga växtplatser	Veden seg och motståndskraftig mot röta. Stängselstolpar, kärl	Den aromatiska veden har använts till rökning av kött och fisk. Den höga åldern uppnås bara i undantagsfall.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvbrådor störra lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomy 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2016-10-13

Ellinor Sabel
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41
722 12 VÄSTERÅS

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Postväskan 1, Huddinge, Södermanland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

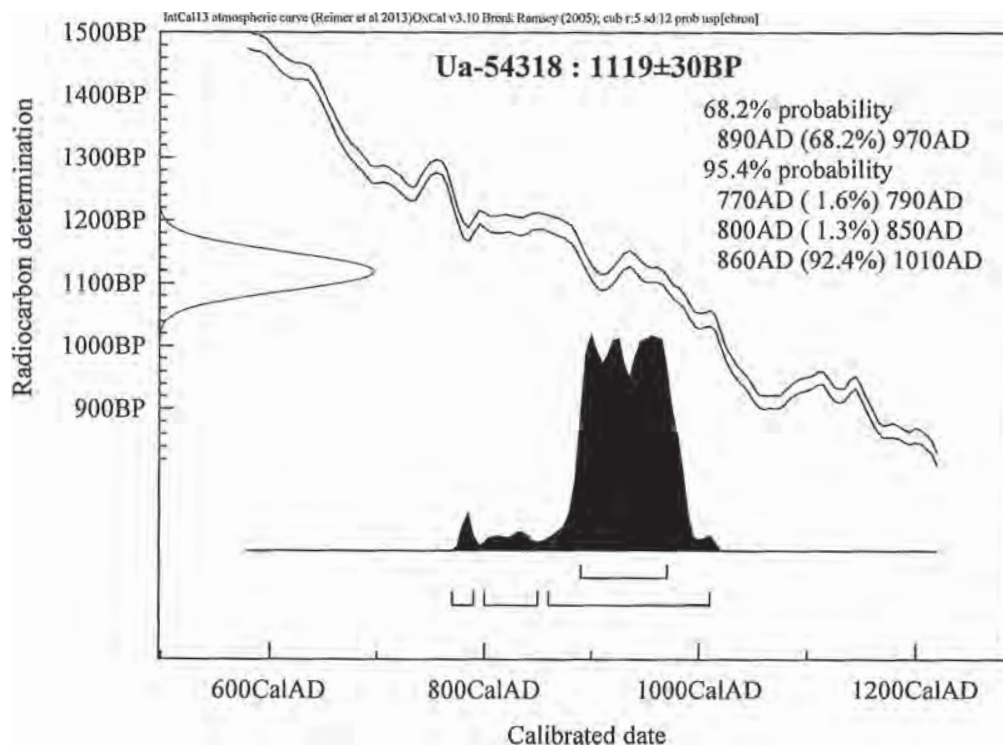
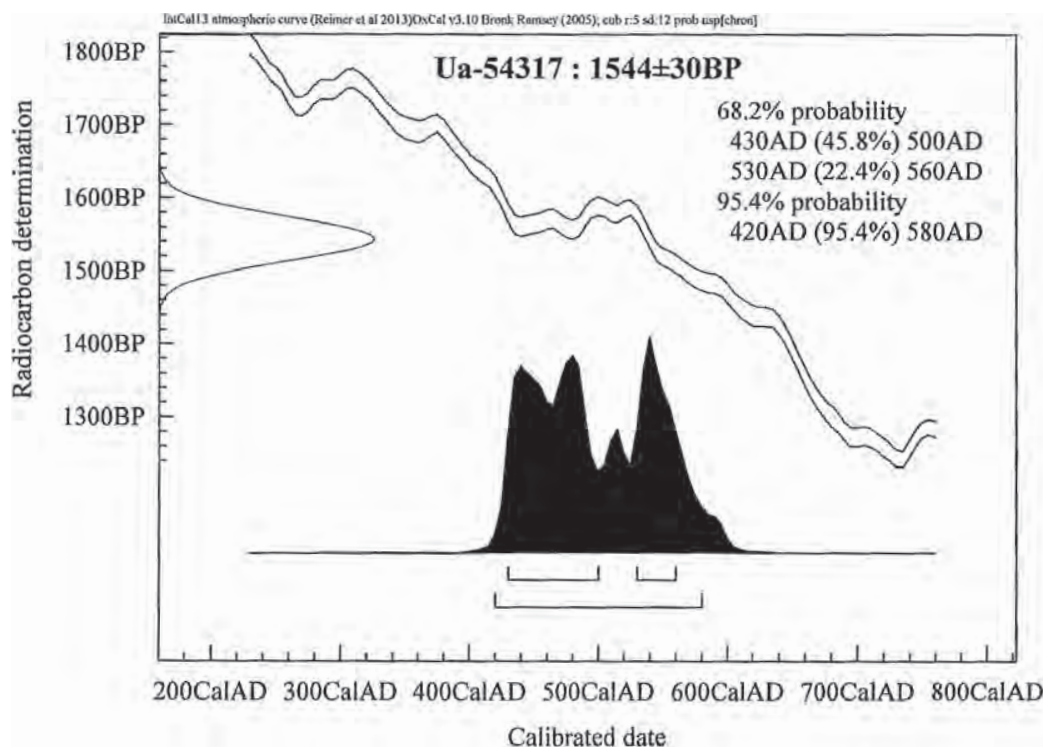
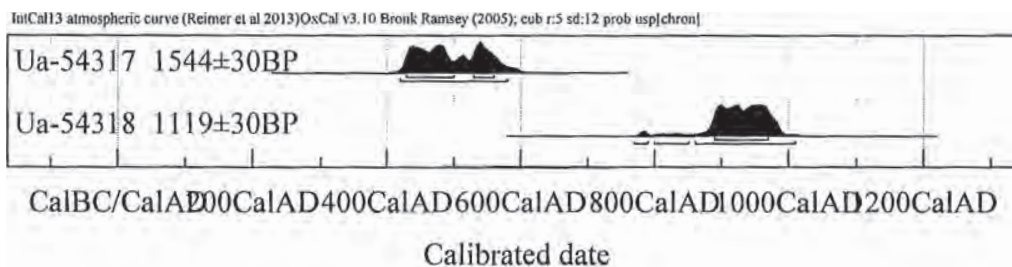
Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ VPDB	¹⁴ C age BP
Ua-54317	Prov 1. A501	-23,3	1 544 ± 30
Ua-54318	Prov 2. A240	-26,1	1 119 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

Arkeobotanisk rapport

På uppdrag av Stiftelsen Kulturmiljövård har Arkeologikonsult analyserat 1 jordprov från Postväskan 1, Huddinge socken och kommun, Stockholms län, Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövårds projektnummer är KM 16042. Provet togs i en ugn från äldre järnålder.

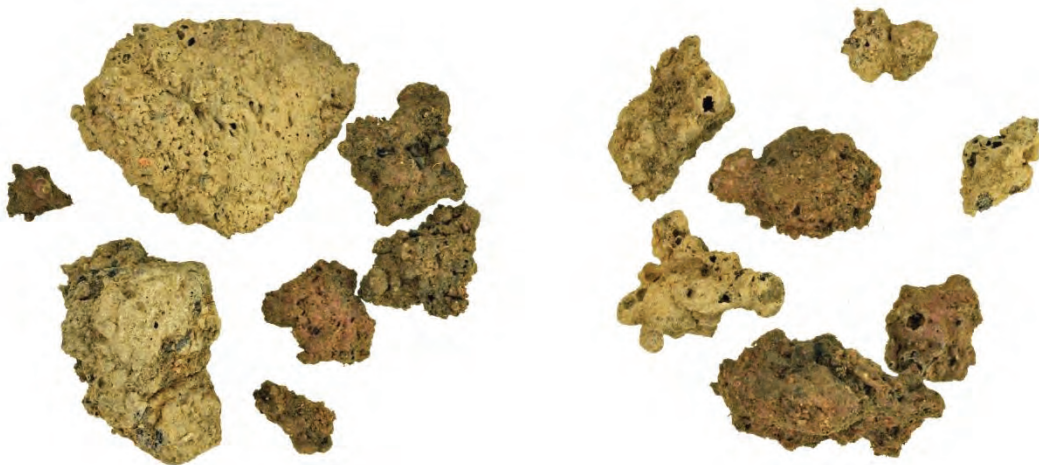
Metod

Jordprovet hade samlats in av arkeologer från Stiftelsen Kulturmiljövård i samband med undersökningen. Provet floterades i vatten och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 mm. Det floterade materialet undersöktes med hjälp av mikroskop med förstoringen mellan 4 och 100 gånger. Arbestämningen gjordes med hjälp av referenssamling och referenslitteratur (bl.a. Berggren 1969, 1981, Jacomet 2006; Digital Seed Atlas of the Netherlands).

Resultat

Provet innehöll mycket träkol från tall. En del träkolsbitar hade snittytor vilket tyder på att de huggits eller täljts till innan de användes i anläggningen. Att man valt ut ett trädslag och dessutom lagt ner viss möda på att hugga ved visar på att ugnens användning hade viss betydelse. I de flesta härdar och eldstäder från förhistorisk tid påträffas i många fall fallved, det vill säga klenare grenar och död ved som hamnat på backen. Den här typen av bränsle kan man enkelt samla in och använda i stort sett omgående. Hugger man ved däremot måste den torkas och eventuellt klyvas och kapas till i lämplig längd vilket innebär en större arbetsinsats. Fallved däremot verkar ofta vara bruten och inte kapad. Förutom träkol hittades ingen växtmakrofossil.

Provet innehöll en del slaggprodukter av obestämd sort som togs tillvara (figur 1). Dessa kan om möjligt förklara vilken funktion ugnen haft.

Figur 1. Slaggprodukter som påträffades i makrofossilprovet.

Träkolet går utmärkt att datera. Eftersom det enbart fanns tall i provet bör man vara medveten om att tallens högsta egenålder är 400 år. Detta kan ha betydelse för resultatet av en 14C-analys och för att minska risken för hög egenålder kan man välja ut så klen virke som möjligt. Den enskilda egenåldern på det träkol som dateras går dock inte med säkerhet bedöma.

Litteratur

Berggren, G. 1969. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

Berggren, G. 1981. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>

Jacomet, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium.